

FRA USKYLDIG TIL BEKYMRET FORBRUK: ENDRINGER I NORSKE HUSHOLDNINGERS SYN PÅ ELEKTRISITET

Knut H. Sørensen i samarbeid med
Margrethe Aune, Åsne Lund Godbolt og
Marianne Ryghaug
NTNU, Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Basert på:

- Åsne Lund Godbolt, Margrethe Aune, Knut H. Sørensen og Marianne Ryghaug: “Concerned consumption. Global warming changing the domestication of energy?” (in the pipeline)

Bakgrunn

- Forbruket av elektrisitet i husholdningene steg gjennom hele det 20 århundre, på tross av betydelig innsats for energiøkonomisering og økt tilgang på energieffektive løsninger
- Etter 2000 har elektrisitetsforbruket i norske husholdninger flatet ut og relativt sett blitt redusert
- Hva har skjedd? Er det endelig ENØK-politikken og vekten på energieffektivisering som lønnsomt som har fått effekt?
- Eller er det noe annet?

Energikultur som nøkkelbegrep

- Energikultur er produktet av husholdningers domestisering av energi.
- Det omfatter så vel praksiser som produksjon av mening knyttet til energibruk i hverdagslivet
- Energikulturer regnes vanligvis som meget stabile fordi de er forankret i etablerte rutiner i hverdagslivet
- Et redusert forbruk av elektrisitet tilsier at det har skjedd endringer i hverdagslivet, knyttet til:
 - Teknologi
 - Rutiner
 - Meningsinnhold
 - Eller kombinasjoner av disse

Problemstilling

- Har det skjedd endringer i domestiseringen av energi (elektrisitet) fra perioden 1991-1995 til perioden 2006-2010.
- Kildemateriale
 - Datasett 1: nasjonal survey med 1,050 personer, utført i 1991.
 - Datasett 2: kvalitativ intervjustudie om energibruk og hverdagsliv, 34 intervjuer med i alt 60 personer, utført mellom 1992 og 1995
 - Datasett 3 består av 10 fokusgruppeintervjuer med i alt 62 deltakere, gjennomført 2006-2007.
 - Datasett 4 er en nasjonal survey med 1,500 personer, utført høsten 2009.
 - Datasett 5 består av 9 fokusgruppeintervjuer med i alt 44 deltakere, gjennomført 2009-2010.

Endringer i oppfatningene om energi

- 1991-1995
 - Rikelig tilgang på energi i Norge
 - Vannkraften er ren
 - Ingen problemer med å bruke energi, selv om sløsing ikke er bra
 - Energi skal kunne brukes som grunnlag for å leve et komfortabelt hverdagsliv
- 2006-2010
 - Norge oppfattes ikke lenger som å ha ubegrenset tilgang på energi (elektrisitet) pga import av elektrisitet i noen kalde vintre
 - Bruk av elektrisitet blir av mange oppfattet som et mulig miljøproblem siden eksportert vannkraft kan tenkes å erstatte kullkraft
- Energi er ikke lenger et uproblematisk gode

1991-1995: Vi bruker det vi trenger

- Gitt det uproblematiske synet på energi er det følgelig heller ingen interesse for å spare energi
- Økonomi er ingen tydelig motivasjon for energieffektivisering, men det er heller ikke miljø
- Lite unntak for bilkjøring

2006-2010: Vi bruker det vi trenger, men vi har litt dårlig samvittighet

- Mange sier at de forsøker å spare energi, gjennom redusert forbruk av strøm og økt bruk av kollektivtrafikk
- Mange – men ikke alle – gir uttrykk for at de synes de burde ha spart mer
- Energi koples til klimaspørsmålet som blir motivet for å spare
- Samtidig argumenteres det for at hverdagslivet er vanskelig å endre. Det begrenser mulighetene for å spare.
- Små handlinger er mulige.

Forhold som moderer effekten av klimaspørsmålet

- Tvil om hvor alvorlige klimaendringene er
- Fravær av synlige tiltak
- Eksternalisering av ansvar: Andre – næringsliv, myndigheter – er mye viktigere enn det ubetydelige jeg
- Frustrasjoner knyttet til fravær av realistiske handlingsmuligheter

Hva skjer?

- Holdningsmessig uro
- Små handlinger
- Handlingsmessig usikkerhet